



Czigléné Farkas Katalin

Az egyéni fejlesztési terv célja, feladata, felépítése

NSZFI
NEMZETI SZAKKÉPZÉSI
ÉS FELNŐTTKÉPZÉSI INTÉZET

A követelménymodul megnevezése:

Általános pedagógiai asszisztensi feladatok

A követelménymodul száma: 1283-06 A tartalomlelem azonosító száma és célcsoportja: SzT-033-50



AZ EGYÉNI FEJLESZTÉSI TERV CÉLJA, FELADATA, FELÉPÍTÉSE

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

Mitől problémás egy gyerek?

„Valójában mire sűtik ezt a nem éppen hízelgő jelzőt? Azokra, akikkel az iskola – szó szerint – nem tud mit kezdeni.

Akikkel állandóan baj van, akik még a „közösségbe” sem tudnak beilleszkedni, rosszul tanulnak, fegyelmezetlenek stb. A tanárok az esetek többségében tehetetlenek, bár a tanítás fegyelmének¹ megsértését az erőszak legkülönbözőbb, ötletesebb formáival tudják megtorolni. Viszont a „megoldások” nagy része tovább erősíti a gyerek viselkedésének okait. Felmérések szerint a problematikusság megnyilvánulási formái sorrendben a következők: nyugtalan, agresszív, fegyelmezetlen, túlmozgékony, dekoncentrált, neurotikus (pl. dadogás, tik, gátlásosság, szorongás). Tehát a tanárok zömének nem a szorongó, dadogó gyerekekkel van baja, hanem mondjuk a nagyszájúval vagy a futkározni akaróval. Számukra a legnagyobb vétség az, aminek a legnagyobb a negatív hatása rájuk nézve. Emberileg ez – a tanárokat tekintve csak – érthető, de a szubjektív, megalapozatlan címkézés árt a gyerek személyiségfejlődésének. És állítólag az iskola a gyerekek fejlődését elősegíteni akaró intézmény.

Még az a nevelő is, aki felelősséget érez, pszichológushoz küldi (küldeti) a „nehéz eseteket”, pedig legtöbbször csak helyesen kéne értelmeznie egy ember – a tanuló – viselkedését. (A megjegyzés azokra vonatkozik, akik nem így teszik.) Ezek a gyerekek fokozottabban igényelnék az egyéni bánásmódot, a tanárral való személyes kapcsolatot. Tény, hogy iskolai teljesítményük messze alatta marad a lehetséges szintnek; kapcsolatteremtő, önértékelő, érzelmi képességükről nem is beszélve. Állandó kudarcok kísérik iskolai életüket, és mivel a megbélyegzettség alól szinte lehetetlen kitörni, a sorozatos megalázottság és sikertelenség kialakítja azt a bizonyos ördögi kört. Feltehető, hogy új és hatékony oktatásszervezés esetén nemcsak az oktatás eredményessége és fejlesztő hatása fokozódik, de a nehezen nevelhető tanulók száma is csökken. Másrészt az oktatás indokolt individualizálása és differenciálása hozzájárulhat a nevelési nehézségek leküzdéséhez is.”

¹ Vidovszky Gábor (szerk.): Neveljünk, önneveljünk örömmel!, IMAGE Reklám, Propaganda és Nyomda Kft, Budapest, 1993. 139. o.-140. o.

A pedagógiai asszisztensnek tudnia kell mit vállal, mire készüljön, mit kell tennie a „problémás” tanulóval a fejlesztés során.

1. Mik azok a szükséges és sajátos ismeretek általánosságban és a gyermekre, tanulóra vonatkozóan?
2. Milyen forrásokat kell ismerni ahhoz, hogy a tanuló fel lehessen készíteni a fejlesztésre a többségi iskolában?
3. Mik azok az alapelvek és tartalmak, amik a (gyógy)pedagógussal való együttműködés alapfeltételei?
4. Milyen ismeretek szükségesek a környezeti adaptáció optimális feltételeinek megteremtéséhez?
5. Mik azok a speciális tevékenységformák, amikhez igazodva feltárandó a fejlesztési tervben a gyermek állapotából adódó probléma, nehézség, javaslat, a tevékenységhez szükséges adaptáció, alkalmazott eszköz?
6. Milyen sajátosságokkal szükséges kiegészíteni az elemzési, értékelési, ellenőrzési szempontokat?
7. Milyen dokumentumok ismerete szükséges az egyéni fejlesztési terv elkészítéséhez?



1. ábra. Együtt a tanulásban

Ahhoz, hogy a fent felett kérdésekre választ kapjon a leendő pedagógiai asszisztens pedagógia elméleti és szakmai gyakorlati ismerettel és tapasztalattal kell rendelkezni.

- A „fejlesztés” önmagában azt jelenti, hogy valami hátrányt kompenzálni kell. A tanuló esetében ez a hátránykommunikáció a tanulási képességek fejlesztésében valósul meg. Ahhoz, hogy a fejlesztés tervszerű és tudatos legyen, fejlesztési tervet és az azt követő fejlődési naplót kell készítenie és vezetnie a (gyógy)pedagógusnak. Ezen feladat megvalósításában szakmai partner a pedagógiai asszisztens is lehet. Ha a problémát megfordítom, ahhoz azt is mondhatom, ahhoz, hogy a pedagógiai asszisztens tudja mi a feladata, tájékozottnak kell lennie elméleti és szakmai ismeretben és gyakorlatban egyaránt. Ennek a komplex ismeretelsajátításának egyik fontos eleme a fejlesztési terv és a hozzá tartozó fejlődési napló ismerete.

A pedagógiai asszisztens a feladatát csak akkor tudja hivatásszerűen végezni, ha a másságot is el tudja fogadni. Ez a másság jelentheti tehetséget és a hiányosságot egyaránt.

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

ÁLTALÁNOS CÉL AZ EGYÉNI FEJLESZTÉSI TERVEK KÉSZÍTÉSÉHEZ

- A gyermek / tanuló életminőségének javítása, jó közérzetének a megteremtése
- Az egyéni fejlesztési tervet a (gyógy)pedagógussal történt megbeszélés alapján állítható össze
- A tervben megfogalmazott feladatok a tanulóval foglalkozó pedagógusok / munkatársak munkáját is alapvetően meghatározza
- A meghatározott egyéni célkitűzések a tanuló egyéni foglalkozásainak az irányát és az egész napját meghatározzák, beleértve a csoportos és az osztályszintű foglalkozásokat is
- A fejlődésmenetében elmaradást mutató funkciók fejlesztése és lehetőség szerinti korrigálása
- A funkcionáló területek hatékony fejlesztése, mivel a fejlesztő pedagógiai tevékenység során ezekre a területekre építeni lehet. Motiváló, személyiségfejlesztő szerepe a gyakorlati munka során fontos
- A fejlesztés területének kiválasztásában fontos tényezők:
 - A tanuló pedagógiai státusza az esetleges pedagógiai diagnózis
 - A tanuló pszichés felkészültségi szintje, személyisége
 - A pedagógiai tervezés alapján felállított célrendszer
 - A (gyógy)pedagógus módszertani felkészültsége
 - A pedagógiai tevékenység tárgyi feltételrendszere
- A tervezés és a fejlesztés főbb megjelenési formái:
 - Feladatorientált fejlesztés
 - Feladatmegoldások sorozatán keresztül valósul meg a fejlesztő folyamat.
 - A fejlesztés a fejlesztendő területre irányul.
 - Hatékonysága jól mérhető (pl. a Frostig, a Delecató, a részképesség - gyengeségekre diszlexia, diszkalkulia).
- A tanuló spontenitásától kiinduló fejlesztés
 - A tanuló által választott tevékenység belülről történő alakítása nyomán valósul meg. Úgynevezett nondirektív terápiának: ilyen pl az Ayres terápia
 - A feladatot és a személyes élményt egy szituációban integráló fejlesztés
 - A feladatok kialakításánál nem csupán a fejlesztendő területek kerülnek reflektorfénybe, hanem komplex személyiségfejlesztés, esetlegesen tehetséggondozás is megvalósul
- **Az általános pedagógiai elvek figyelembevételével a speciális pedagógiai elvek betartásával:**
 - A gyermek / tanuló individumnak tekintése
 - Adottságaihoz történő rugalmas alkalmazkodás
 - A nevelő, oktató, egészségügyi, gondozási, önellátási feladatokból adódó fejlesztő munka során a hátrányok csökkentése, vagy ellensúlyozása
 - Humánus magatartás, szemlélet
 - A gyermek / tanuló pozitív magatartásjegyeinek megőrzése, erősítése

- A készségek és képességek kibontakoztatásával törekvés arra, hogy a gyermek / tanuló önmagát és másokat kész legyen elfogadni. Olyan harmonikus személyiséggé váljon, aki a társadalom értékes tagja lehet.
- Az egyéni fejlesztés egymásra épülő, segítő, szakszerű pedagógiai folyamatban a tanuló és a pedagógiai asszisztens között összhang kialakításával a szülőkkel együttműködve valósulhat meg.

A leendő pedagógiai asszisztensnek tudni kell, hogy különleges bánásmódot igénylő gyermekek négy típusát jelöli meg a szakirodalom.

1. Speciális nevelési szükségletű gyermekek².

Speciális fejlesztésük a gyógypedagógia szakterülete. A szakirodalomban különböző elnevezésükkel találkozhatunk: fogyatékosok, akadályozottak, biológiailag sérültek, biológiailag károsodottak, nem épek, sajátos nevelhetőségűek, sajátos nevelési szükségletűek, speciális nevelési igényűek, speciális igényűek. Ebbe a csoportba tartoznak:

- tanulásban akadályozottak;
- értelmileg akadályozottak;
- beszédben akadályozottak;
- látássérültek;
- hallássérültek;
- mozgáskorlátozottak;
- viselkedés- és teljesítményzavarral küzdők;
- autista gyermekek;

2. Tanulási problémákkal küzdő tanulók:

- tanulási nehézséggel küzdők;
- tanulási zavarral küzdők;

3. Magatartászavarok miatt problémás tanulók:

- visszahúzódó (regresszív) és depresszív viselkedésű tanulók;
- ellenséges (agresszív) és inkonzekvens viselkedésű tanulók;

4. Kivételes képességű tanulók, tehetségesek:

- intellektuális tehetség;
- művészi tehetség;
- pszichomotoros tehetség;
- szociális tehetség;

² Falus Iván (szerk.): Didaktika – Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2004. 419 – 434. oldal

A különleges, egyéni bánásmódot igénylő gyermekek egyenként is sokfélék lehetnek. Egy tehetséges diák is lehet látássérült. Lehet egy tanuló az egyik tárgyból egyszerre lassú és tehetséges, csak ez különböző területen jelentkezik (például a művészetek és a matematika). Vannak olyan tanulók, akik alkalmatlanok csoportba való bevonásra egy másik csoportba való tartozásuk vagy magatartásuk miatt stb. A pedagógusoknak meg kell ismerniük tanítványaikat, hogy szükség esetén különleges bánásmódban részesítsék őket.



2. ábra. Fejlesztő munka kiscsoportban

A KÜLÖNLEGES SZÜKSÉGLETEK OKAI, FOKAI

Az angol oktatási törvényben a speciális nevelési-oktatási szükséglettel rendelkező gyermek (children with special educational needs) kategóriát használják, érvényességét tekintve szinonimájának a különleges bánásmódot igénylő gyermek kifejezés tekinthető. A speciális nevelési-oktatási szükségletet előidéző akadályok és következményei igen különböző fokúak (enyhe – súlyos) és időtartamúak (időszakos – állandó) lehetnek.

	IDŐKULCS	
ENYHE	Törött kar	Nagyszülő elvesztése
	Nátha	Szülő elvesztése: halál vagy válás
	Nagyszülő elvesztése	Fülgulladás
	Fülgulladás	Mirigygyulladás
		Súlyos tanulási nehézség
	Intellektuális sérülés (enyhe vagy kisebb tanulási probléma)	Gerincferdülés
	Agyi sérülés	Veszélyesített súlyos és összetett tanulási nehézség
	Hallás/látási sérülés	Súlyos emocionális zavarok
		Hallási/látási sérülés
	ÁLLANDÓ	
		SÚLYOS

3. ábra. Bayliss ábrázolása a speciális szükségletek időbeli és súlyosságbeli változásainak két dimenziójáról

A két dimenzió szerint szükséges értelmezni a gyermek speciális nevelési-oktatási szükségletét, és tisztán kell látnunk, hogy ez hogyan hat az egyéni fejlődésére. Azonos sérülések különböző egyéneknél, illetve különböző körülmények között, különböző fokú vagy időtartamú speciális szükségleteket okozhatnak. Például a rövidlátás látási sérülés következménye, állandó jellemzője a rövidlátónak. Szemüveggel korrigálható, és általában nem akadályozza a különböző képességek kialakulását, és a szociális szerepében sem korlátozza az egyént. Azonban ha pilóta szeretne lenni a fiatal, a repülés szempontjából a képességzavar miatt erre a pályára alkalmatlan. Minél nagyobb fokú a rövidlátás, annál több területen jelentkezhetnek a tanulónál speciális oktatási szükségletek.

Egy másik példa: a gerinc sérülése miatt lehet csupán gerincferdülése a gyermeknek, amelyet gyógytornával megpróbálnak korrigálni. Válgat púpossá a gyermek, ebben az esetben pszichés problémák is jelentkezhetnek, van olyan eset is, amikor a sérülés olyan súlyos, hogy kerekesszékre kerül, kiszolgáltatottá válik, biológiai állapotváltozása visszafordíthatatlan, állandó. E fogyatékkal együtt járó hátrányok, nehézségek csökkenthetők, ha a környezet, a társadalom nagyobb figyelmet fordít a mozgássérültekre, és a közlekedés körülményeit, feltételeit számukra is megkönnyíti.

TÖRVÉNYI SZABÁLYOZÁS

A gyermek, tanuló joga, hogy állapotának, személyes adottságának megfelelő megkülönböztetett ellátásban – különleges gondozásban, rehabilitációs célú ellátásban – részesüljön, s életkorától függetlenül a pedagógiai szakszolgálat intézményéhez forduljon segítségért. Kt. 10. § (3) bek. F) pontja értelmében. A Kt. 21. §, 34. § fejt ki a pedagógiai szakszolgálat intézményeit. Kifejtve továbbá 23/1997 (VI.4.) MKM-rendelet (3) pontjában, illetve a 2/2005 (III.1.) OM-rendeletben.

Abban a kérdésben, hogy a gyermek, tanuló beilleszkedési, tanulási vagy magatartási nehézséggel küzdő vagy sajátos nevelési igényű, a nevelési tanácsadó megkeresésére a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság dönt (TKVSZRB). [Kt. 30. § (8) bek.] Így a sajátos nevelési igényű, illetve a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulót – jogszabályban meghatározott munkamegosztás szerint – a TKVSZRB vagy a nevelési tanácsadó javaslatára az igazgató mentesítheti egyes tantárgyakból, tantárgyi értékelés és minősítés alól. A mentesítés alapján az iskola az e törvény 53. §-ának (7) bekezdésében, valamint (11) bekezdésének c) pontjában meghatározott időkeret terhére egyéni foglalkozást szervez. Az egyéni foglalkozás keretében egyéni fejlesztési terv alapján segíti a tanuló haladását. [Kt. 30. § (9) bek.]

A sajátos nevelési igényű gyermekek részére a tanuló kötelező óraszámán túl kötelező egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozást kell szervezni. Heti időkerete az évfolyamra meghatározott heti tanítási óra 15-50%-a. [Kt. 52. § (6) bek.] Tanulásban akadályozott gyermekeknél az 15%.

Az iskola a tanuló érdeklődése, igénye szerint nem kötelező (választható) tanórai foglalkozásokat szervez: felzárkóztatás, fejlesztés, tehetséggondozás, konzultáció, speciális, illetve kiegészítő ismeretek átadása céljából. Órakerete évfolyamonként változó. [Kt. 52. § (7) bek.]

A fejlesztő foglalkozás valamint a pedagógiai szakszolgáltatás révén nyújtott ellátás a tanulásban akadályozott gyermek, tanuló számára ingyenes. [Kt. 114. § (1), (2), (3) pontja értelmében.]

A SPECIÁLIS NEVELÉSI SZÜKSÉGLETŰ GYERMEKEK INTEGRÁLT-INKLUZÍV NEVELÉSE

Minden ember egyedi, sajátos tagja az emberiségnek, a speciális nevelési szükségletű gyermek sajátossága szembetűnőbb, mint a többségé. Valamilyen visszafordíthatatlan biológiai károsodás miatt speciális a nevelhetőségük. Ezeknek a gyermekeknek a speciális nevelési szükséglete:

- A szakemberek ((gyógy)pedagógus, gyógytornász, logopédus, konduktor, terapeuta, fejlesztő pedagógus, pszichológus, orvos) által történő fejlesztés vagy szakmai tanácsadás, irányítás a fejlesztést végző személynek

- A környezet speciális segítsége, törődése (tárgyi feltételek: például rámpa a kerekesszékekkel való közlekedéshez; emberi: például a vak gyermek segítése a tájékozódásban)

Magyarországon 1981-ben kezdődtek a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolán az integrációval kapcsolatos kutatások.

AZ INTEGRÁLT FEJLESZTÉS MEGVALÓSÍTÁSÁRA KIALAKULT MEGOLDÁSOK

1. **Lokális integráció** (a közös iskolaépületben nincs a gyermekek között kapcsolat).
2. **Szociális integráció** (a gyógypedagógiai nevelést-oktatást igénylők és a többség elkülönített foglalkozásokon vesznek részt, de tudatosan megtervezettek a közös, a tanórán kívüli szabadidős programok).
3. **Funkcionális integráció** (a tanulás közös):
4. **Részletes integráció** (a tanulás időtartamának bizonyos részeiben vannak együtt);
5. **Teljes integráció** (a tanulás teljes időtartamában együtt tanulnak).
6. **Fordított integráció**: amikor a speciális iskola fogadja be a nem fogyatékos tanulókat (külön osztályt nyitva számukra, vagy vegyes összetételű tanulócsoportban) Ilyen megoldást találhatunk a Pető Intézetben, ahol előfordul, hogy a konduktív pedagógiát igénylő, mozgásában akadályozott tanulónak a nem ilyen testvére is együtt tanul a csoporttal. Kedvező a megoldás, hiszen együtt lehetnek a testvérek. Közben a mozgásában nem gátolt gyermek is látja, hogy másoknak a családjában is van segítséget igénylő gyermek, és jobban megtanul bánni az erre rászorulóval.
7. **Spontán integráció**: amikor úgy kerül egy sajátos oktatási-nevelési szükségletű gyermek az óvodába/iskolába, hogy nem készülnek fel a különleges feladatra az intézményben. Így nincs tervszerű, speciális, szakszerű fejlesztés, nem kísérik megkülönböztetett figyelemmel a rászoruló gyermek előrehaladását, fejlődését („csendes” vagy „hideg” integrációnak is nevezik ezt a folyamatot). A rászoruló gyermek nem nélkülözheti a szakszerű, speciális fejlesztést, ebben az esetben ennek megoldása a szülőkre hárul, vagy sajnos elmarad.

Az integrációt felvállaló iskolákban az ún. utazó gyógypedagógiai tanárok szaktanácsot adnak az iskola pedagógusainak, egyeztetve, közösen megtervezve speciális, egyéni vagy csoportos fejlesztő foglalkozásokat tartanak a rászoruló gyerekeknek kooperatív vagy kéttanáros rendszerben. (Csányi, 1993a: 5-6; Csányi, 1997: 48; Csányi-Perlusz, 2001.)

A fentiek az integrált nevelés továbbfejlesztett formájában az inkluzív, befogadó iskolában valósíthatók meg. Az integráció megjelölést az újabb szakirodalmakban arra a megoldásra használják, amikor a többségi iskola csupán fogadó intézmény, az adott feltételekhez szükséges a speciális nevelési szükségletű tanulónak alkalmazkodnia. Az inkluzív iskola minden gyermeket elfogadó és befogadó, minden gyermek nevelési-oktatási (emberi, környezeti-tárgyi, gazdasági) szükségletét kielégítő megoldás, nyitott, gyermekközpontú. Minden tanuló optimális fejlesztése a cél, ennek érdekében az egyéni sajátosságokat, szükségleteket maximálisan figyelembe veszi, megtalálja a hatékony motiválás és segítségadás módját. Jellemző a pozitív teljesítményelvárás, előnyben részesíti a kooperatív módszereket. Lehetőséget ad egyéni képzési utaknak és módoknak is, a rászorulóknak többszolgáltatásokat kapnak, biztosítja a speciális fejlesztésüket. Ehhez szükséges a megfelelő tárgyi feltételek biztosítása, a tanulók, a tanárok, a segítő szakemberek ((gyógy)pedagógusok, pszichológusok, orvos stb.) és a szülők szoros együttműködése. Az inkluzív iskola a speciális fejlesztési és azonos értékű és jogú, sajátos tagjai. Hazai példaként említhetjük a budapesti Gyermek Házát és a szigetvári 2. Számú Általános Iskolát. (Pirisi-Pesti, 1996a, 1996b; Pirisi, 1990.)

A többségi iskolában tanító pedagógusoknak, a pedagógusjelölteknek fel kell készülniük az integrált/inkluzív oktatásra, mert 1. a közoktatási törvény rendelkezik a megvalósításáról, 2. a speciális nevelési szükségletű gyermekek, a határesetek aránya magas. Olyan szintű gyógypedagógiai tudással kell rendelkezniük, hogy fel tudják ismerni a rászorultságot, és ismerjék a speciális szükségleteket, az egyéni speciális differenciálási megoldásokat.

TANULÁSI PROBLÉMÁKKAL KÜZDŐ TANULÓK

A különféle tanulási problémák külső és/vagy belső okokra vezethetők vissza:

1. Tanulási nehézségek.

A tanulási nehézség, általában csak egyes tanulási helyzetekben, egyes területeken, időszakosan jelentkező, gyakori tanulási probléma. Minden tanulónál előfordulhat. A tanulóban rejlő okok miatt tanulási nehézséggel küzdő a lassú, a hosszabb betegség miatt lemaradó, a szorongó gyermek. Alulteljesítést okozhat a tanulási módszerek, eljárások ismeretének hiánya, és a hiányos vagy nem reális önismeret is. Külső okok lehetnek a következők: emocionális (például családi okok miatti) problémák, motiválatlanság, szociális, kulturális, nyelvi hátrányok. (Réger, 1990.) Ezeket a nehézségeket a pedagógia tanórai differenciálással (XIV. fejezet), tanórán kívüli korrepetálással, felzárkóztatással, egyéni foglalkozással, egyéni programokkal igyekszik segíteni.

2. Tanulási zavarok

Tanulási zavarról beszélünk abban az esetben, ha a tanulónál egyes képességterületek működésében jelentkezik súlyos és tartós probléma, mely elsősorban az olvasás, az írás, a helyesírás és a matematika tantárgyakban, a tanulás alapképességeinek kialakításánál okoz gondot. Átlag alatti és átlag feletti, vagyis bármilyen tanulónál jelentkezhet; és befolyásolhatja a tanulását, magatartását. A tanulási zavarok enyhítése, megszüntetése kiscsoportos és/vagy egyéni fejlesztő foglalkozásokkal, tréningekkel, terápiás eljárásokkal lehetséges. A speciális fejlesztést az esetek súlyosságától függően hosszabb-rövidebb ideig a segítő szakemberek ((gyógy)pedagógus, logopédus, iskolapszichológus, terapeuta) helyben vagy ambulánsan végzik. Szükséges a tanuló, a pedagógusok, a szaksegítők és a szülők együttműködése.



4. ábra. Matematikatanulás kiscsoportos fejlesztésben

A tanulási zavarok fajtái:

1. **Neurogén tanulási zavarok:** a központi idegrendszer működési zavarainak – részfunkció zavarok – következménye: diszlexia (olvasászavar), diszgráfia (írászavar) diszkalkulia (számolási zavar), diszfónia (hangképzési zavarok), diszfázia (nyelvi fejlődési zavar), diszgrammatizmus (a beszéd morfológiai szabályrendszerének zavara), diszpraxia (enyhébb fokú mozgás-, koordinációs zavar), a figyelem, a koncentrálóképesség, az emlékezet zavarai. Egymással sokféleképpen kombinálódhatnak.
2. **Pszichogén tanulási zavarok:** elsősorban a korai életszakaszban elszenvedett környezeti ártalmak hatására alakulnak ki (motiválatlanság, szorongás, kudarcorientált viselkedés).
3. **Poszttraumás tanulási zavarok:** a gyermekkorban történt agykárosodás következtében kialakult állapot, a neurogén tanulási zavarokhoz hasonló jellegű. (Gerebenné, 1996.)

3. Tanulási akadályozottság

A tanulás minden területén jelentkező, átfogó, súlyos és tartós tanulási probléma, amelynek következtében az iskolai teljesítmény gyenge vagy elégtelen. A különböző (kognitív, motoros és orientációs, emocionális és szociális, kommunikációs) képességek lelassult fejlődése, zavara. Ők speciális szükségletű, tanulásban akadályozott tanulók, szegregáltan vagy integráltan nevelhetők/oktathatók, és a speciális segítő szakemberek ((gyógy)pedagógus, pszichológus, szociálpedagógus, orvos, fejlesztő terapeuta) segítsége nélkülözhetetlen. A különleges bánásmód lehetőségei integrált keretekben: differenciált feladatok, differenciálás a tevékenységek, a célok, a követelmények, a tartalom szintjén, a módszerek és taneszközök területén, a tanulási stílus szerint, az értékelésben. A legkedvezőbb a kiscsoportos foglalkozás, de szükséges az egyéni fejlesztés, a speciális szakterápia is. (Gaál, 2000.)

MAGATARTÁSZAVAROK MIATT PROBLÉMÁS TANULÓK

Magatartászavaroknak nevezzük azokat a viselkedésmódokat, amelyek miatt a tanulók nem tudnak beilleszkedni a szűkebb-tágabb szociális környezetükbe, és/vagy amelyekkel megsértik az együttélés/együtt tanulás szociális normáit. A zavarok kialakulásának biológiai, pszichés és szociális okai lehetnek.

Kósáné Ormai Vera – külföldi példákra is hivatkozva – a magatartászavarok miatt problémás (nehezen nevelhető) tanulóknak két típusát különíti el:

- **visszahúzó** (regresszív) és depresszív viselkedésű tanulók (félénk, csendes, szorongó, visszahúzó, csavargó stb.);
- **ellenséges** (agresszív) és inkonzekvens viselkedésű tanulók (félénk, csendes, szorongó, támadó, hiperaktív stb.)

Ismert a beilleszkedni nem tudó, aszociális és a közösség ellen forduló antiszociális kategorizálása is.

Akár visszahúzó, akár támadó jellegű a magatartászavar egy gyermeknél, általában együtt jár tanulási problémával. Kölcsönösen előhívhatja egyik a másikat. Például a hiperaktivitás legtöbbször a figyelem-, a koncentrációzavar következménye. A különleges bánásmód irányulhat a magatartászavar megszüntetésére és/vagy a tanulás probléma kiküszöbölésére, de bármelyik területen elért pozitív eredmény enyhíti/enyhítheti a másik problémát is. Mindenekelőtt a magatartászavart előidéző – sokszor nehezen feltárható – okot/okokat szükséges megtalálni (személyes beszélgetések, családlátogatások, pedagógiai/pszichológiai vizsgálati módszerek stb.). A magatartászavarok két típusa eltérő bánásmódokat igényel. A tanítási-tanulási folyamatban a visszahúzó gyerekeknél eredményhez vezethet a csoport- és a párban folyó munka, a „testre szabott”, differenciált egyéni munka, motiválás és számonkérés stb. Az összeférhetetlen tanuló inkább egyéni feladattal köthető le, fontos a velük megbeszélte egyéni vállalkozások, követelmények következetes számonkérése. Az eredmények, a pozitívumok kiemelése, megerősítése mindkét típust motiválja, segítheti a beilleszkedést, a társak általi elfogadást.

KIVÉTELES KÉPESSÉGŰ TANULÓK, TEHETSÉGESEK

A tehetség meghatározása

A különleges bánásmódot igénylő tanulók 4. típusába a kivételes képességű tanulók a tehetségesek tartoznak. A tehetség fogalmának több mint száz meghatározása ismert (Hany, 1987), amelyek a következő négy csoportba sorolhatók (a zárójelben az irányzatok legismertebb külföldi képviselői olvashatók):

1. **Vonásorientált** (más elnevezéssel képesség-) modellek – a tehetsége a kultúrától és a környezettől független, viszonylag stabil örökletes vonás, tulajdonság (Terman)
2. **Kognitív modellek** – a tehetség az ismeretelsajátítási és problémamegoldási készségek területén kimagasló (Sternberg), az információfeldolgozás minőségében tér el az átlagostól (Rüppel)
3. **Teljesítményorientált modellek** – a tehetség megfigyelhető eredménye, következménye a teljesítmény, amelyhez a tehetségben lévő és környezeti feltételek szükségesek. Az irányzat különbséget tesz potenciális és realizált tehetség között (Renzulli)
4. **Szociokulturális–pszichoszociális modellek** – a tehetség az adott kor és társadalom függvénye, az dönti el milyen tehetségre van szükség, erre áldoz, fejleszti. Szélsőséges képviselői szerint a tehetség teljesen tanult viselkedés.

Harsányi István megfogalmazásával határozzuk meg a tehetséget: „Tehetségen az a velünk született, adottságokra épülő, majd gyakorlás, céltudatos fejlesztés által kibontakoztatott képességet értjük, amely az emberi tevékenység egy bizonyos területén az átlagosat messze túlhaladó teljesítményeket tud létrehozni.” (Harsányi, 1988: 21.)

A tehetség felismerése

A tehetségnevelés, tehetségfejlesztés, tehetséggondozás (szinonimaként használatosak a szakirodalomban és a pedagógiai gyakorlatban), a tehetség kibontakoztatása a tehetség felismerésével, azonosításával kezdődik. Mind a családnak, mind az iskolának ismernie kell azokat a mutatókat, amelyek halmozott előfordulása esetleg tehetséget sejtet. Számtalan tulajdonságlista ismert.

AZ EGYÉNI FEJLESZTÉSI TERV FELADATAI

- A környezetről való tapasztalatszerzésben mutatkozó, beszűkült élettérből fakadó hiány pótlása
- A közvetlen tapasztalás, élmények hatásának tudatos és rendszeres biztosítása
- Percepció jelentése, érzékszervek stimulálása
- A környezet aktív befogadására és befolyásolására, alakítására való motiváltság fejlesztése
- Az önkifejezési módok és a környezettel való sokoldalú kommunikációs lehetőségek elsajátítása
- Figyelemorientációk fejlesztése
- A manipuláció, finommotorika, eszközhasználat fejlesztése

A fent leírtak befolyásolják:

- A személyiség alakulását
- A kognitív fejlődést
- Az önkiszolgálást, eligazodást
- Beilleszkedést az őket körülvevő világba

Ismeretek, jártasságok, készségek kialakítása, a képességek fejlesztése:

- Sajátos módszerrel
- Tantárgyspecifikusan, vagy komplex módon
- Speciális eszközrendszerrel



5. ábra. Differenciált fejlesztés csoportmunkában

Mozgásfejlesztés

- Nagymozgások, finommozgása
- Tárggyal és tárgy nélkül végzett oppozíciókban

Pszichomotoros zavarok korrekciója

- Forma- és térlátás
- Látásfigyelem
- Vizualmotoros koordináció
- Hallásfigyelem
- Nagyság- és alakkonstancia
- Síkbeli és térbeli tájékozódás

Mentális képességek fejlesztése

- Figyelem
- Emlékezet
- Gondolkodás

Kommunikációfejlesztés

- Beszédészlelés-terápiák
- A nyelvi kifejezőképesség fejlesztése
- Alaki szint
- Tartalmi szint (koherencia, szó, mondat; szövegszint)
- Nonverbális kommunikáció

Anyanyelv

- Olvasás technikai szintjének javítása (esetlegesen diszlexia kezelése)
- Szövegértő olvasás elmélyítése
- Ismeretterjesztő olvasmányok – tanulási technikák kidolgozása
- Irodalmi jellegű olvasmánnyal – esztétikai, illetve a személyiségfejlesztés része lehet.
- Szóbeli és írásbeli kifejezőképesség megsegítése
- Esetlegesen diszgráfia kezelése.

Matematika

- Mennyiségélmény
- Számfogalom
- Absztrakció, logikai gondolkodás
- Esetlegesen diszkalkulia kezelése

Különböző szaktárgyi területek

- Szaktárgyi műveltség
- A tanult ismeretek alkotó módon való alkalmazásának elősegítése
- Nem lexikai, hanem továbbépíthető tantárgyi tudás.

Személyiségfejlesztő technikák, művészeti terápiák

- Ráhangoló – gátlásoldó technikák
- Ismerkedő – kapcsolatteremtő játékok
- Együttműködést fejlesztő játékok
- Kapcsolatmélyítő játékok
- Önfegyelem – erősítő szabályjátékok
- Fantáziafejlesztő játékok
- Metakommunikatív játékok
- Improvizatív játékok
- Pantominszerű játékok
- Népi gyermekjátékok
- Komplex drámajáték
- Tánc, dráma (önkifejezési technikák)
- Zeneterápia
- Alternatív terápiák
- Vizuális kifejezési technikákra építő személyiségterápia (szabadfestés)
- Dr. Bach – féle virágterápia
- Reflexterápia

- Grafoterápia

A fenti tartalomelem figyelembe vételével az egyéni fejlesztési terv felépítése

1. személyiségkép Pedagógiai felmérés (státusz)
 2. A gyermek / tanuló státuszából, állapotából kiinduló célkitűzés meghatározása (távlati célkitűzés)
 3. Rövidtávú célkitűzés
 4. Munkacélok: A fő cél elérését szolgáló célkitűzések, feladatok
- Figyelembe kell venni:
- a) A fejlesztési, nevelési szempontot (Szakértői Bizottság, Nevelési Tanácsadó)
 - b) A dokumentumokban leírtakat
 - c) A speciális eszközöket, tárgyi feltételeket, mérés-értékelés eredményeit
5. Az egyes szakembereknek, munkatársaknak a javaslatait

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

1. feladat

Egy tanuló esetén keresztül ismerje meg a tanulásban akadályozott tanuló jellemzőit, sajátosságait!

Tanulási módszer: Konzultáció a (gyógy)pedagógussal, egy adott tanuló esetén keresztül

Munkaforma: Egyéni beszélgetés a (gyógy)pedagógussal

Felhasználható irodalom: Falus Iván (szerk.): Didaktika (Elméleti alapok a tanítás tanulásához) Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2003.

2. feladat

Írja le egy látott fejlesztő foglalkozás alapján azokat a célokat és feladatokat, amiket egy fejlesztési tervben fogalmazna meg!

Tanulási módszer:

- Hospitálás egy fejlesztő foglalkozáson. A fejlesztés céljának és feladatának megfogalmazása és leírása.
- Összehasonlítása a fejlesztő pedagógia által az adott foglalkozáshoz tervezett céllal és feladattal.

Munkaforma:

- Egyéni hospitálás

Felhasználható szakirodalom: Sós Jánosné (9. fejezet): Az egyéni fejlesztési terv, In. Adaptációs kézikönyv. Educatio, Budapest, 2008.

A feladatot a kijelölt helyre készítse el!



3. feladat

Látogasson meg tanórán kívüli fejlesztő tevékenységet. A látottak alapján tartalmilag és szerkezetileg építse fel a fejlesztési tervet. Vegye figyelembe a terv elkészítésénél a fejlesztési szempontokat!

Tanulási módszer:

- A fejlesztési terv elkészítésének a módja, írásos feladat formájában.
- Hasonlítsa össze az adott fejlesztő foglalkozás tervével az azonos és eltérő tervelemeket írja le. Indokolja szakmailag.

Munkaforma:

- Önálló feladat

Felhasználható irodalom: Balla Veronika – Dr. Perlusz Andrea – Taufer Ildikó (szerk.):
Habilitációs és rehabilitációs tevékenységek (Fejlesztő foglalkozástervek és óravázlata),
Educatio, Budapest, 2008.

Munkáját a kijelölt helyen készítse el!



4. feladat

Tájékozódjon az együttműködés formáiról és tartalmáról fejlesztő csoport/tanuló vonatkozásában.

Tanulási módszer:

- Részvétel munkaközösségi foglalkozásokon, gyermekvédelmi felelőssel tartott megbeszélésen, vagy nevelőtestületi értekezleten. Készítsen feljegyzéseket az elhangzottakról. Különösen az érintett fejlesztő csoportról/tanulóról.
- A feljegyzést és a csoport/tanuló pedagógiai jellemzését hasonlítsa össze. Írja le a tapasztalatait! Használja a pedagógiai státuszra vonatkozó szakirodalmat!

Munkaforma:

- Részvétele a megbeszéléseken. Önálló elemző munka.

Felhasználható szakirodalom:

- Ari Pálma – Szekeres Ágota: Útmutató a tanulásban akadályozott gyermekek, tanulás együttneveléséhez (Dokumentációs útmutató) Suli Nova, Budapest, 2007.

Ha ezt írásban kéred, ide is kell megoldási hely!

5. feladat

- a) A sikeres fejlesztési terv elkészítésének fontos feltétele a tanuló minél alaposabb megismerése. Ezért tanulmányozza a tanuló fejlődésével, egyéni fejlesztésével összefüggő dokumentumok valamelyikét szakértői véleményeket, Nevelési Tanácsadó véleményét, fejlesztő szakemberek által leírt szakvéleményeket. Értelmezze az alábbi szempontok szerint, anamnézis, státusz, általános jellemzés, beszéd, tantárgyi teljesítmény, gondolkodási funkciók, teszteredmények, összegzés, fejlesztési javaslat.
- b) A fejlesztési javaslat alapján készítsen egy hónapra lebontott fejlesztési tervet összeállítani: cél, feladat, felépítés.

Tanulási módszer:

- Önálló szövegfeldolgozás feladatkészítés

Munkaforma:

- Önálló

Felhasználható irodalom:

- Ari Pálma - Szekeres Ágota: Útmutató a tanulásban akadályozott gyermekek, tanulók együttneveléséhez, Suli Nova, Budapest, 2007.
- Kulcsszavak az on-line Suli Nova adatbankjának eléréséhez.
 - Egyéni fejlesztés
 - Státuszvizsgálat
 - Szakértői vélemény
 - Tanulásban akadályozott gyermek
- Kajári Ildikó - Ruttkai Leventéné: Útmutató értelmileg akadályozott gyermekek, tanulók együttneveléséhez (Dokumentációs útmutató) Suli Nova, Budapest, 2007.
Itt legalább 2 oldal megoldási helyet kellene hagyni

6. feladat

- Hospitáljon tanórai foglalkozáson és írja le a differenciált tanulási módon jellemzőit, az egyéni fejlesztés lehetőségeit.
- Tanulmányozza és jegyzeteljen ki a tanmenetből 1 havi tananyagrészt és vele együtt, az egyéni fejlesztés beépítését. Ez lehet bármelyik közismereti tárgy.

Tanulási módszer:

- Hospitálás és feljegyzés készítése. Szövegelemző munka lényegkiemeléssel. Munkaforma önálló.

Felhasználható irodalom:

- Vajnsné Kereszty Zsuzsa - Kohayné Lányi Marietta: Könyv a differenciálásról. Educatio, Budapest, 2008.
- Fejlesztő Pedagógia (Differenciálás) pedagógiai szakfolyóirat. 17. évfolyam, 2006/6.

Megoldási helyre itt is szükség lesz!

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Válassza ki és húzza alá a felsorolt szakemberek közül azokat, akik véleménye szükséges az egyéni képesség fejlesztési terv elkészítéséhez!

1. Ortopéd szakorvos
2. Neurológus szakorvos
3. Gyógyászati segédeszköz gyártó
4. (gyógy)pedagógus
5. Fejlesztő pedagógus
6. Iskolapszichológus
7. Logopédus
8. Gyermek és ifjúságvédelmi szakember
9. Napközis nevelő
10. Gyermekfelügyelő

2. feladat

Írjon beszámolót a pedagógiai munkát segítő alrendszerek tevékenységéről.

Megfogalmazás legyen a szülő számára érthető.

3. feladat

Elméleti ismereteire alapozva, gyűjtse össze mindazokat a speciális pedagógiai elveket, amik figyelembevételével megtervezi egyéni fejlesztési tervét!

MUNKANYAG

4. feladat

Hogyan kezdene hozzá az egyéni fejlesztési terv készítéséhez? Gyűjtse össze a feladatokat.

MUNKANYAG

5. feladat

Építse fel és írja le az egyéni fejlesztési tervet, a már ismert tartalomelemek alapján!

MUNKANYAG

6. feladat

4. osztályos tanulók véleményéből olvashat, hogyan tanultak az elmúlt 4 évben. Olvassa el figyelmesen és írja le azokat a példaelemeket, amik feltételezik, hogy a tehetséges, jó képességű tanulókkal történt a foglalkozás, indokolja!

„Matekórán úgy is szoktunk tanulni, hogy egy papírból gyűrünk egy gombócot, és azt dobáljuk egymásnak. Akinél éppen van a gombóc, mond egy műveletet, és akinek dobja, az kitalálja. Ez jó! (B. Bence, 4. oszt.)

A kiselőadásban az a jó, hogy magad választhatod, hogy milyen témát szeretnél, és lehet párban vagy többen is előadni. Ez az egész úgy van, hogy csinálsz egy tablót, és utána megtanulod, amit megbeszéltek, vagy kitalálsz, és a saját szavaiddal elmondod, megtanítod, és közben te is megtanulod. Ezt imádom. (Sz. Sára, 4. oszt.)

Nekem nagyon tetszett az a játék, amikor húzott mindenki egy műveletet, és ki kellett számolni az eredményt, és utána mindenki elindult az osztályban, és meg kellett keresni a párodat. (M. Adri, 4. oszt.)

Nekem nehéz volt választanom, hogy melyik tanulás volt a legjobb, mert minden nagyszerű. De végül matekból a „Keveredj, kavardj, csoportosulj”. Ami abból áll, hogy kimegyünk a táblához, de mindenki, és Kinga néni mond egy matekpéldát, és amennyi a megoldás, annyi gyerek fogja meg egymás kezét. De ha kimaradnak a gyerekek, a következő példánál mindenképp benne kell legyenek a csoportban. (H. Anna, 4. oszt.)

Nekem a környezet tetszett a legjobban. Sőt ott is az, amikor mondjuk a csigákat tanultuk, akkor be lehetett hozni csigát. Vagy amikor a földigilisztáról tanultunk, akkor gilinyót lehetett hozni. Remélem, lesznek még ilyen órák! (P. Zsófi, 4. oszt.)”³

MUNDTY

³ Vojnitsné Kereszty Zsuzsa – Kóka néni Lányi Mariett: Könyv a differenciálásról, Educatio, Budapest, 2008., 149. o.

7. feladat

Olvassa el és elemezze az alábbi fejlesztési tervet! A fejlesztési tervből állapítsa meg melyek a fejlesztendő területek és írja le!

FELADATTÍPUSOK
Nagymozgások, szökdelés, futó-, ugró-, labdagyakorlatok
A test tudatos megismerése tükörrel. Társ testének körberajzolása, a testrészek megnevezése. A fej részeinek megfigyelése (szimmetria). Az érzékszervek funkciói
Helyváltoztató mozgások, iránygyakorlatok (fuss balra, jobbra, előre, hátra). Helyviszonyok kijelölése (tedd alá, fölé, mellé), majd megnevezése
A téri tájékozódás fejlesztése során megismert helyviszonyok, irányok alkalmazása síkban, feladatlapokon
Zörejforrások megnevezése. Hangok párosítása képekkel. Szituációs hangutánzások. Zöngés és zöngétlen hangok differenciálása tapasztalással
Rész-egész tevékenységekkel. Szem-kéz koordináció fejlesztése. Azonosságok, különbségek megkeresése, tárgyakon, képeken. Hiányos rajzok, hiányos írott szavak pótlása
Gyurmázás, gyöngyfűzés, pálcikatördelés méretre, színezés. Drótból formák, betűelemek, betűk kialakítása
Betűvázolás nagymozgásokkal, frízes tálban, ecsettel, zsírkrétával. Másolás írott, majd nyomtatott betűkről, szótagokról, szavakról, később mondatokról
Betűdifferenciálás. Hangos olvasás (szótagolt szöveg) gyakorlása. Írásjelek kiemelése színes ceruzával
Önbizalom fejlesztése az elért eredmények kiemelésével. Az egyéni erőfeszítések megerősítése. Gyakori dicséret
Differenciált tanulásszervezés, egyéni fejlesztés

MEGOLDÁSOK

1. feladat

4., 5., 6., 7., 8., 9.

2. feladat

A **nevelési tanácsadás** – mint pedagógiai szakszolgálati ellátás – feladata a gyermekek/tanulók problémáinak feltárása, leírása, azaz szakvélemény készítése. Intézményváltáskor – az óvodából az iskolába kerüléskor–, amennyiben a gyermek adottságai, fejlettsége azt szükségessé teszik, a szolgálat végzi el az iskolakezdet megelőző vizsgálatot. A szolgálatnak a feladata: a gyermek rehabilitációs célú foglalkoztatása, a pedagógus és a szülő közötti együttműködés megszervezése, kialakítása.

A szakértői **bizottságok** feladatainak elemző áttekintése: a fogyatékoság szűrése, az elvégzett vizsgálatok alapján a javaslattétel a gyermek/tanuló különleges gondozás keretében való ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgálat(ok)ra.

A bizottságok kiemelt feladata továbbá felügyelni a különleges gondozáshoz– mint ellátáshoz – rendelt feltételek meglétét.

A **civil társadalom** – mint fogalom – a társadalomnak azon autonóm szervezeteit jelenti, amelyek (elvben) nem függenek az államtól. Civil társadalom alatt értjük az egyesületeket, egyházakat, valamilyen tekintetben a formális közösségeket. A civil társadalom – jellemzően – demokratikus társadalmi berendezkedés mellett működő öntevékeny állampolgári szerveződés. A civil társadalom a demokratikus politikai rendszerekre rendre erős hatással van, feltételezi a demokratikus mentalitást (tolerancia a közösség tagjaival szemben, a többségi döntés elfogadása, az erőszak alkalmazásától való tartózkodás).

A **gyermek/tanuló és a környezete** között lezajló tevékenységek tranzakcióként is értelmezhetőek, melynek során a tevékenységek, történések, az emberi cselekvések és a környezeti működések valamilyen együttes jelenségeként írhatók le. E jelenség a tárgya a tranzakcionális analízisnek, amely mint megközelítési mód a szociális munkában elterjedt irányzat.

A tranzakció mindkét szereplője (a gyermek és a környezete) tárgya a szociális munkának – elsősorban a problémás helyzettel és annak kezelési módjaival foglalkozik.

A szociális munka (együttműködő társadalmi kapcsolatrendszerként) kitüntetetten foglalkozik a segítő eljárás, a beavatkozás ökológiai megközelítésével, mint a megoldáskeresés távlatos következményeire figyelő szemlélettel.⁴

3. feladat

1. Gyermek/tanuló individumnak tekintése
2. Korlátainak elfogadása
3. Adottságaihoz történő rugalmas alkalmazkodás
4. A fejlesztés során a nevelő, oktató, mozgás, képesség, egészségügyi, gondozási, önellátási feladatokból adódó fejlesztő munka során a hátrányok csökkentése vagy ellensúlyozása
5. A fejlesztés folyamatai azonosulás a kitűzött célokkal, értékkel. Ezek képviselői munkaidőn kívül.
6. A szeretetátadás, az elfogadás képességeinek a megnyilvánulásai (írott és szóbeli formában)
7. A készségek és képességek kibontakoztatásával törekvés arra, hogy a gyermek/tanuló önmagát és másokat is képes legyen elfogadni.
8. Az egységes egymásra épülő segítő, fejlesztő szakszerű pedagógiai folyamatban a pedagógiai asszisztens, (gyógy)pedagógus, a szülő és a segítő team, a többségi intézmények gyermek, pedagógus közösségével összhangban valósulhat meg
9. Komplexitás elve. A mozgásfejlesztés nem választható el a gyógypedagógiai fejlesztéstől
10. A korrigálás, kompenzálás elve: a sérült, pszichikus funkciók fejlesztése a működése zavar fejlesztése.

4. feladat

1. Megkeresni az okát, miért vannak ilyen nehézségei. Pl.: auditív rövidtávú memória vagy fonológiai feldolgozás terén.
2. Próbálja megállapítani, hogyan tanul. Pl.: Jobb-e a vizuális befogadásban, vagy auditív típus?
3. Állapítsuk meg milyen tanítási módszer segít jobban a tanulásban?
4. Végezzünk önellenőrzést miért úgy közelítjük meg a dolgot és van-e jobb út?
5. Állapítsa meg, hogy a terv fő részeit: „Ki fogja elvégezni?” „Milyen gyakran?” „Hol?”
6. Állítsunk a gyermek/tanuló elé ösztönző célokat.
7. Minden foglalkozás a gyermek képességétől és életkorától függjön!
8. Folyamatosan ismétljen és állapítsa meg miért nem sikerült elérni a kitűzött célt, vagy ha sikerült, a gyermek képességeit megfelelően igénybe vette-e?
9. Gondolja végig, hogy vannak-e megvalósítható alternatívák, más lehetőségek, amiket jelenleg nem alkalmaz.
10. Szem előtt kell tartani, hogy a gyermek/tanuló csak úgy tudja kihozni magából a legtöbbet, ha az egész óvoda/iskola együttműködik.

⁴ Takács István: Inkluzív nevelés – együttműködő társadalmi kapcsolatrendszer
Suli Nova, Budapest, 2006

11. Gondoskodni kell arról, hogy az érintett tanárok, szakemberek tájékoztatva legyenek a nehézségekről és arról, hogy hogyan tudnak együtt a helyzeten a legjobban segíteni.
12. Konzultáció és folyamatos szakmai egyeztetés a gyermek/tanuló (gyógy)pedagógusával.

6. feladat⁵

Megoldás (rövid változat)	Megoldás (hosszú változat)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Esetismertetés 2. Anamnézis 3. A gyermek fejlettsége, a fejlesztés megkezdésekor, a szakértői vizsgálatok eredménye 4. A gyermek/tanuló státusza 5. Egyéni fejlesztő program <p>Időtartalom: 1 hónap; 2 hónap; 3 hónap</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. A gyermek adatai: <ul style="list-style-type: none"> – Név – Születési év – Anya – Gondviselő – Lakcím – A szakvélemény kezdete – A szakvélemény kezdete, kontroll 2. A szakértői bizottság/szakvélemény megállapítása 3. Fejlesztendő terület <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Testséma 3.2. Térbeli, időbeli tájékozódás 3.3. Síkbeli tájékozódás, irányok 3.4. Finommotorika, grafomotorikai fejlesztés <ul style="list-style-type: none"> Vizuális figyelem Vizuális emlékezet Vizuális differenciálás Vizuális szerialitás Auditív figyelem Auditív emlékezet Auditív differenciálás Auditív szerialitás 3.5. Színek 3.6. Ritmus 3.7. Alak– háttér differenciálás 3.8. Problémamegoldó gondolkodás, lényegkiemelés, összefüggések 3.9. Analóg gondolkodás 3.10. Beszédészlelés–megértés 3.11. Artikuláció 3.12. Szókincs, verbális kifejezőképesség 3.13. Betűdifferenciálás 3.14. Betűfelismerés, összeolvasás 3.15. Szövegértés 3.16. Helyesírás–nyelvi fejlesztés 3.17. Számfogalom, matematikai készség fejlesztése 4. Előkészítendő terület 5. Fő fejlesztési terület 6. Folyamatos fejlesztés <ul style="list-style-type: none"> – A fejlesztés értékelésének szempontjai – A hatások és változások megállapításának módja,

⁵ Nagyné Dr Réz Ilona (szerk.): Egyéni fejlesztési tervek gyűjteménye, Budapest, ELTE Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Szakaszok, 2000

gyakorisága, dokumentálása, az értékelés eredményeinek hasznosítása a motivációban, további fejlesztésben stb.

- A fejlesztés megvalósulásának keretei (tanórai keretek között vagy tanórán kívül, egyéni, kiscsoportos formában)
- A fejlesztő foglalkozások gyakorisága, időtartama
- A foglalkozásokon alkalmazott módszerek, eszközök, eljárások
- Kiegészítő egyéb szolgáltatások jelzése (pl. logopédia, gyógytestnevelés, pszichológiai terápia stb.)

7. feladat

FEJLESZTENDŐ TERÜLET
Mozgás
Testséma fejlesztése
Téri tájékozódás
Síkbeli tájékozódás
Auditív figyelem
Vizuális figyelem
Finommozgások
Írott betűk újratanítása
Olvasás
Önállóság növelése
Lemaradások pótlása

IRODALOMJEGYZÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

Vidovszky Gábor (szerk.): Neveljünk, önneveljünk örömmel!, IMAGE Reklám, Propaganda és Nyomda Kft, Budapest, 1993.

Majorné Szathmári Erzsébet (szerk.): Együtt az iskolában. Premon Nyomdaüzem, Debrecen, 1994.

Falus Iván (szerk.): Didaktika – Elméleti alapok a tanítás tanulásához, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2004.

AJÁNLOTT IRODALOM

Gyógypedagógiai Tanárképző főiskola, Budapest, 1992.

Dr. Arany Erzsébet – Girasek János – Pinczésné dr. Palásthy Ildikó (szerk.): Pszichológiai vizsgáló módszerek gyűjteménye. Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, 1994.

Bakos Ferenc (szerk.): Idegen szavak és kifejezések szótára. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1994.

Balázs János: Tanulási és magatartási zavarok neurobiológiai megközelítése. Fejlesztő Pedagógia, 1999. 2–3.

Dékány Judit – Dr. Juhász Ágnes. A számolási zavar jelei az óvodában és az iskolában. Fejlesztő Pedagógia, 1999/4–5.

Fazekasné Fenyvesi Margit – Józsa Krisztián – Nagy József – Vidákovich Tibor: Diagnosztikus Fejlődésvizsgáló Rendszer 4–8 évesek számára (DIFER). Mozaik Kiadó, Szeged, 2004.

Gaál Éva – Jaksa Éva: A pedagógiai diagnózis értelmezése. Fejlesztő Pedagógia, 2002/6.

Gereben Ferencné: Diagnosztika és gyógypedagógia. In Gordosné Szabó Anna (szerk.): Gyógyító pedagógia. Nevelés és terápia. Medicina, Budapest, 2004.

Gordosné Szabó Anna: Bevezető általános gyógypedagógiai ismeretek. Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Budapest, 2004.

A(z) 1283-06 modul 033-as szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
54 140 01 0000 00 00	Gyógypedagógiai asszisztens
52 140 01 0000 00 00	Pedagógiai asszisztens

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:
20 óra

MUNKANYELVI ANYAG

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1–2008–0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210–1065, Fax: (1) 210–1063

Felelős kiadó:
Nagy László főigazgató